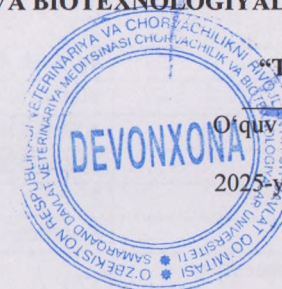

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**SAMARQAND DAVLAT VETERINARIYA MEDITSINASI,
CHORVACHILIK VA BIOTEXNOLOGIYALAR UNIVERSITETI**

"TASDIQLAYMAN"

O'quv ishlari bo'yicha prorektor

A.A. Elmurodov

2025-yil "29" 08

ANALITIK, FIZKOLLOID VA BIOORGANIK KIMYO

FANI BO'YICHA

SILLABUS

Kunduzgi ta'lim shakli uchun

Bilim sohasi:	800000	- Qishloq, o'rmon, baliq xo'jaligi va veterinariya
Ta'lim sohasi:	810000	- Qishloq xo'jaligi
Ta'lim yo'nalishi:	60810600	- Qishloq xo'jaligi ekinlari seleksiyasi va urug'chiligi

Modul / FAN SILLABUSI
Chorvachilik va texnologiyalar fakulteti
60810600- Qishloq xo'jaligi ekinlari seleksiyasi va
urug'chiligi

Fan nomi:	<i>Analitik, fizkolloid va bioorganik kimyo</i>
Fan turi:	Majburiy
Fan kodi:	ANFKBKB1204
Yil:	2025-2026
Semestr:	2
Ta'lim shakli:	Kunduzgi
Mashg'ulotlar shakli va semestrga ajratilgan soatlar:	120
Ma'ruza	20
Amaliy mashg'ulotlar	—
Laboratoriya mashg'ulotlari	40
Seminar	—
Mustaqil ta'lim	60
Kredit miqdori:	4
Baholash shakli:	Imtihon
Fan tili:	O'zbek

Fan maqsadi (FM)

FM1	Talabalarga analitik, fizkolloid va bioorganik kimyo fanining asosiy maqsadi qishloq xo'jaligi ekinlari seleksiyasi va urug'chiligi mutaxassisligi talabalarining bilim darajasini kengaytirishga mo'ljallangan. Kimyo sanoatini tez rivojlanishi jamiyatning moddiy texnik bazasini yaratishga muhim shartlardan biri ekanligini nazarda tutib, fan yutuqlaridan qishloq xo'jaligini ratsional ravishda kimyolashtirish dolzarb masalalarni o'rgatishdan hamda hozirgi davr talablariga va hozirgi zamonga munosib mutaxassislik masalalariga javob bera oladigan mutaxassis tayyorlashdan iborat.
------------	---

Fanni o'zlashtirish uchun zarur boshlang'ich bilimlar

1.	Umumiy kimyo
2.	Analitik kimyo
3.	Fizika

4.	Matematika
5.	Biologiya
Ta'lim natijalari (TN)	
	<i>Bilimlar jihatidan:</i>
TN1	“analitik, fizkolloid va bioorganik fanning mazmuni, maqsadi, vazifasi va boshqa fanlar bilan o'zaro bog'liqligi, asosiy qonunlari, ularning olinish usullari, fizik va kimyoviy xossalarini, kimyoviy birikmalarda sodir bo'ladigan reaksiya turlarini hamda amaliyotga qo'llash haqida bilimga ega bo'lishlari kerak.
TN2	asosiy kimyoviy jarayonlar va kimyoviy moddalarning reaksiyaga kirishish qobiliyati to'g'risida tushuncha berish moddalarning sintezi va analizi asosini tashkil etuvchi moddalarning tuzilishini, xossalarini baholash va tushunish uchun qo'llaniladigan umumiy prinsiplarini bilishlari lozim.
TN3	Talabalarda tabiiy fanlarning o'zaro bog'liqligi asosida tabiiy-ilmiy dunyoqarashni shakllantirish, organik moddalar bilan ishlash, tajriba o'tkazish, xavfsizlik qoidalariga rioya qilish, kimyoviy masalalarni yechish, ekologiya muammolarini to'g'ri tushunish haqida bilimga ega bo'lishlari kerak.
	<i>Ko'nikmalar jihatidan:</i>
TN4	kimyo fanining hozirgi zamon yutuqlarini biladi va ulardan foydalana oladi.
TN5	tabiiy fanlarning o'zaro bog'liqligi asosida tabiiy-ilmiy dunyoqarashni shakllantirish, organik moddalar bilan ishlash, tajriba o'tkazish, xavfsizlik qoidalariga rioya qilish, kimyoviy masalalarni yechish, ekologiya muammolarini to'g'ri tushunishda bilim va ko'nikmalariga ega bo'ladi.
TN6	xalq xo'jaligining turli sohalarida (texnika, tibbiyot, kundalik hayot) keng qo'llanilayotgan organik birikmalar haqida bilimlarga, shunday qilib, organik kimyo fani asosiy (kimyo o'qitish metodikasi, kimyo va ekologiya) zarur bilimlarga ega bo'ladi.

Fan mazmuni	
Mashg'ulotlar shakli: ma'ruza (M)	
M1	Kirish. Analitik kimyo fani va uning vazifasi.
M2	Analitik kimyoning uslublari va ionli tenglamalar.
M3	Kationlarning analitik guruhlariga bo'linishi. Kationlarning birinchi va ikkinchi analitik guruhiga umumiy tavsif.
M4	Kationlarning uchunchi, to'rtinchi va beshinchi analitik guruhining nazariy asoslari.
M5	Anionlar. Anionlarning sinflarga bo'linishi. Anionlarning I-II-III- analitik

	guruhi. Miqdoriy tahlil.
M6	Fizik kimyo predmeti. Termodinamika asoslari. Termokimyo. Sorbsiya jarayonlari.
M7	Kolloid eritmalar haqida tushuncha, kolloid eritmalarining olinish usullari va tozalanishi.
M8	Spirtlar. Bir atomli va ikki va uch atomli spirtlar. Efirlar. Oddiy va Murakkab efirlar. Yog'lar va moylar.
M9	Karbon kislotalar va ularning hosilalari. Uglevodlar: monosaxaridlar, disaxaridlar, polisaxaridlar
M10	Azot saqlagan organik birikmalar
Mashg'ulotlar shakli: laboratoriya mashg'ulotlari (L)	
L1	Analitik fizkolloid va biokimyo laboratoriyasida ishlatiladigan asboblari va xavfsizlik texnika qoidalari bilan tanishish. Analitik reaksiyalarning o'tkazish usullari.
L2	Kationlarning analitik guruhlariga bo'linishi. I va II analitik guruh kationlari. Optik raqamli mikroskop BioBlue BB 4253 yordamida kationlari birikmalarini mikro strukturasini o'rganish.
L3	III analitik guruh kationlari. Guruh kationlariga xos reaksiyalar. Inversiyali voltmetriya usulida Zn^{2+} mikromiqdori aniqlash.
L4	IV va V analitik guruh kationlari. Inversiyali voltmetriya usulida Cd^{2+} va Pb^{2+} mikromiqdori aniqlash.
L5	Anionlar klassifikatsiyasi. I, II va III analitik guruh anionlari, ularning sifat reaksiyalari
L6	Tuzlarning erish issiqligini termometr YET-610L asbobi yordamida aniqlash. Bufer eritmalar va ularni turlari. pH-metr PXSJ-216F asbobi yordamida eritmada pH qiymatini aniqlash
L7	Adsorbsiya. Adsorbsiya usulida moddalarning adsorbent sirtida yutilish darajalarini o'rganish.
L8	Kimyoviy reaksiyalarning tezligiga ta'sir etuvchi omillarni o'rganish.
L9	Laboratoriya tegirmoni DG 65 yordamida kolloid o'lchamdagi zarrachalarning olinishi. Kolloid sistemalarining elektr xususiyatlarini o'rganish.
L10	Organik moddalarni gaz xromatografiya (Xromatograf YoED va EUD qurilmasi) usulida tahlili.
L11	Spirtlarning xossalari va ularga xos sifat reaksiyalar. Refraktometrik usulda spirtlarni suvli eritmalar sharoitida aniqlash.
L12	Organik moddalar (bir asosli va ikki asosli karbon kislotalar) aralashmasini gaz xromatografiya (Xromatek-Crystal 9000) usulida tahlili.
L13	Murakkab efirlarga xos sifat reaksiyalar.
L14	Yog'larga xos sifat reaksiyalar. Yog'larning sovunlanish sonini aniqlash.
L15	Monosaxaridlarga xos sifat reaksiyalar. Saxarimetr BK-P4 asbobi yordamida eritmada (meva sharbatlaridagi) glyukoza konsentratsiyasini aniqlash.

Fan o'qituvchisi haqida ma'lumot

Mualliflar:	Z. Aminov – SamDVMChBU, “Veterinariya farmatsevtikasi” kafedrasida dotsent. Saidov X.M –SamDVMChBU, “Veterinariya farmatsevtikasi, farmakologiya va toksikologiya” kafedrasida o'qituvchisi, kimyo fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).
E-mail:	xmsaidov@gmail.com
Tashkilot:	Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti “Veterinariya farmatsevtikasi, farmakologiya va toksikologiya” kafedrasida
Taqrizchilar:	To'xtayev D.B. – Sh. Rashidov nomidagi SamDU Biokimyo instituti “Organik sintez va bioorganik kimyo” kafedrasida mudiri, dotsent. Bobojonov J.Sh. - O'zbekiston-Finlandiya pedagogika instituti Tabiiy fanlar fakulteti “Kimyo” kafedrasida mudiri, dotsent.

Mazkur Sillabus “Veterinariya farmatsevtikasi, farmakologiya va toksikologiya” kafedrasining 2025 yil 26.08.25 sonli yig'ilishi bayoni bilan maqullangan.

Mazkur Sillabus universitet o'quv-uslubiy Kengashning 2025 yil 28.08.25 sonli yig'ilishi bayoni bilan tasdiqlangan.

O'quv-uslubiy boshqarma boshlig'i

Fakultet dekani

Kafedra mudiri

Tuzuvchilar

Sh.Qurbonov
B.Ya.Nuriddinov
N.Farmanov
Z. Aminov
X.M. Saidov

L16	Disaxaridlarga xos tajribalar. Saxarimetr BK-P4 asbobi yordamida eritmadagi (meva sharbatlardagi) saxaroza konsentratsiyasini aniqlash.
L17	Polisaxaridlarga xos tajribalar. Saxarimetr BK-P4 asbobi yordamida eritmadagi (sharbatlardagi) polisaxaridlar konsentratsiyasini aniqlash.
L18	Aminokislotalar va peptidlarga xos sifat reaksiyalari. Aminokislotalar va peptidlarning tarkibini IK-Fure spektrometr IRSpirit-T qurilmasi orqali tahlili.
L19	Oqsillarning cho'ktirish va denaturatsiyalanish reaksiyalari.
L20	Oqsillarni gaz xromatomass-spektrometr (Xromatek-Crystal 9000) qurilmasida tahlil qilish.

Mashg'ulotlar shakli: Mustaqil ta'lim (MT)		
MT1	Analitik kimyo fanining qishloq xo'jaligi ekinlari seleksiyasi va urug'chiligidagi o'rni. Sifat va miqdoriy tahlil usullari.	4
MT 2	Gravimetrik va titrimetrik usullar. O'simlik urug'laridagi namlikni gravimetrik usulda aniqlash.	4
MT 3	Spektrofotometrik usullar. Xlorofill miqdorini spektrofotometrik usulda aniqlash.	4
MT 4	O'simlikdagi mikroelementlarni aniqlash (Fe, Zn, Mn). Ekspress usullar: o'simlik shirasidan faollikni aniqlash.	4
MT 5	Urug'dagi oqsil va azot miqdorini Kjeldal usuli hamda yog'li ekin urug'larida yog' miqdorini ekstraksiya bilan aniqlash.	4
MT 6	Urug'dagi kraxmal va oqsillarning kolloid xossalari.	4
MT 7	Emulsiyalar va suspenziyalar: o'g'itlar va o'simlik himoya vositalarining shakllari.	4
MT 8	Yem-xashak uchun o'simlik preparatlaridagi kolloid shakl va biologik hazm bo'lishi.	4
MT 9	O'simlik pigmentlarining sifat tahlili (flavonoid, antosianin, karotinoid). O'simlikdagi mikroelementlarni aniqlash (Fe, Zn, Mn).	4
MT 10	Urug'dagi kraxmal va oqsillarning kolloid xossalari.	4
MT 11	O'simliklarda uchraydigan fermentlar va ularning faolligi.	4
MT 12	O'simliklarda glikozid va flavonoid birikmalari.	4
MT 13	Antioksidantlar: o'simlik seleksiyasidagi biologik faol birikmalar.	4
MT 14	Azot almashinuvi va aminokislotalar: o'simlik o'sishi bilan bog'liqligi.	4
MT 15	Fitogormonlar (auksin, giberellin, sitokinin) va ularni ajratib olish usullari.	4
Jami		60
Asosiy adabiyotlar		
1.	Mirkomilova M. Analitik kimyo. — Toshkent. “O'zbekiston”, 2010 - 464 b.	
2.	Z. Aminov, X. Saidov, M. Aripova. Analitik va fizkolloid kimyodan laboratoriya mashg'ulotlari. O'quv qo'llanma. Samarqand. Nashr matbaa	

	markazi 2024 yil. 300-bet.
3.	Z. Aminov, S. Musaeva, X. Mamadiyarova, G. Xodjayorova. Analitik, fizkolloid va biologik kimyodan laboratoriya mashg'ulotlari. O'quv qo'llanma. Toshkent. Cho'lpon nashriyoti 2018 yil.
4.	Основы аналитической химии. В двух томах. / под ред. Ю.А. Золотова / 6-е изд. М.: Издательский центр «Академия», 2014, 400, 403 с.
5.	Основы аналитической химии. Практическое руководство /под ред. Ю.А.Золотова, Т.Н. Шеховцовой, К.В. Осколка/. М.: Лаборатория знаний. 2017, 462 с.
Qo'shimcha adabiyotlar	
1.	Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekistonda erkin va farovon yashaylik. "Toshkent, "Tasvir" nashriyot uyi, 2021. - 52 bet.
2.	Mirziyoyev Sh.M. Insonparvarlik, ezgulik va bunyodkorlik-milliy g'oyamizning poydevoridir. Toshkent, "Tasvir" nashriyot uyi, 2021. - 36 bet.
3.	Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi. Toshkent, "O'zbekiston" nashriyoti, 2022. - 416 bet.
4.	Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi asosida demokratik islohatlar yo'lini qat'iy davom ettiramiz. 6-jild. Toshkent: "O'zbekiston", 2023. - 398-bet.
5.	Mirziyoyev Sh.M. Hozirgi zamon va Yangi O'zbekiston. Toshkent: "O'zbekiston", 2024. - 481 bet.
6.	F.James Holler, Stanley R. Fundamentals of Analytical chemistry 9E. Crouch. 2013
Axborot manbaalari	
1.	www.gov.uz
2.	www.lex.uz
3.	www.Ziyonet.uz.
4.	www.ximik.ru
5.	www.chemistry.ru

Talabanning fan bo'yicha o'zlashtirish ko'rsatkichini nazorat qilishda quyidagi mezonlar tavsiya etiladi:

a) 5 baho olish uchun talabanning bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:

- fanning mohiyati va mazmunini to'liq yorita olsa;
- fandagi mavzularni bayon qilishda ilmiylik va mantiqiylik saqlanib, ilmiy

xatolik va chalkashliklarga yo'l qo'ymasa;

- fan bo'yicha mavzu materiallarining nazariy yoki amaliy ahamiyati haqida aniq tasavvurga ega bo'lsa;
- fan doirasida mustaqil erkin fikrlash qobiliyatini namoyon eta olsa;
- berilgan savollarga aniq va lo'nda javob bera olsa;
- konspektga puxta tayyorlangan bo'lsa;
- mustaqil topshiriqlarni to'liq va aniq bajargan bo'lsa;
- fanga tegishli qonunlar va boshqa me'yoriy-xuquqiy xujjatlarni to'liq o'zlashtirgan bo'lsa;
- fanga tegishli mavzulardan biri bo'yicha ilmiy maqola chop ettirgan bo'lsa;
- tarixiy jarayonlarni sharxlay bilsa;

b) 4 baho olish uchun talabning bilim darajasi quyidagilarga javob berishi

lozim:

- fanning mohiyati va mazmunini tushungan, fandagi mavzularni bayon qilishda ilmiy va mantiqiy chalkashliklarga yo'l qo'ymasa;
- fanning mazmunini amaliy ahamiyatini tushingan bo'lsa;
- fan bo'yicha berilgan vazifa va topshiriqlarni o'quv dasturi doirisida bajarsa;
- fan bo'yicha berilgan savollarga to'g'ri javob bera olsa;
- fan bo'yicha konspektini puxta shakllantirgan bo'lsa;
- fan bo'yicha mustaqil topshiriqlarni toliq bajargan bo'lsa;
- fanga tegishli qonunlar va boshqa me'yoriy xujjatlarni o'zlashtirgan bo'lsa.

d) 3 baho olish uchun talabning bilim darajasi quyidagilarga javob berishi

lozim:

- fan haqida umumiy tushunchaga ega bo'lsa;
- fandagi mavzularni tor doirada yoritib, bayon qilishda ayrim chalkashliklarga yo'l qo'yilmasa;
- bayon qilish ravon bolmasa;
- fan bo'yicha savollarga mujmal va chalkash javoblar olinsa;
- fan bo'yicha matn puxta shakllantirilmagan bo'lsa.

e) quyidagi hollarda talabning bilim darajasi qoniqarsiz 2 baho bilan

baholanishi mumkin:

- fan bo'yicha mashg'ulotlarga tayorgarlik korilmagan bo'lsa;
- fan bo'yicha mashg'ulotlarga doir hech qanday tasavvurga ega bo'lmasa;
- fan bo'yicha matnlarni boshqalardan ko'chirib olganligi sezilib tursa;
- fan bo'yicha matnda jiddiy xato va chalkashliklarga yo'l qoyilgan bo'lsa;
- fanga doir berilgan savollarga javob olinmasa;
- fanni bilmasa.